

Budapesti Műszaki és Gazdasági Egyetem
Építészmérnöki Kar

Budapest lapokban

Tudományos Diákköri Konferencia 2015
Képzőművészeti szekció

Papp Borbála

Témavezető:

Dr. Benkő Melinda

Urbanisztika Tanszék

Zalakovács József

Rajzi és Formaismereti Tanszék

Budapest

2015

Tartalomjegyzék

I) Bevezetés	3
II) Téma: Budapest városi jellege	4
1) Az öt aspektus rövid jellemzése	4
2) Összefoglalás	5
III) Előképek és inspiráció	6
IV) Kifejezőeszközök	9
1) Kartográfia	9
2) Színhasználat	10
3) Grafika	12
i) Textúrák	12
4) Hátoldal	13
V) Összegzés	14
Irodalomjegyzék	15
Képmelléklet	16

I) Bevezetés

A XXI. század digitális forgatagában széles körben elérhetővé vált fotózás és gyors üzenetküldés számos előnyéből adódóan mára szinte teljesen kiszorította a papír alapú postai levelezést, képeslapküldést. A hagyományos, városképeket ábrázoló turistaképeslapok létjogosultsága egyre inkább megkérdőjelezhető, mivel nem tudnak többet nyújtani egy telefontal készített felvételnél. Hiába vonultatnak fel professzionális fotóanyagot, a jelenkor embere inkább azokat a képeket részesíti előnyben, amelyeken saját maga is szerepel, s általuk a világhálón idealizált képét festhet életéről. A régimódi képeslapok keresgélése és elküldése sokba kerül és időigényes, ráadásul az efféle kommunikáció gyorsaságban messze elmarad az elektronikus üzenetküldés mögött. Megállapíthatjuk, hogy mára a levelezés, képeslapküldés egy szűk körben elterjedt, drága hobbivá alakult.

Mindezek ellenére a képeslapküldés mára a kommunikáció nem mindennapos, exkluzív formája és értékes médium. Azon kívül, hogy két dimenzióra transzformálja a fizikai valóságot, szinte bármilyen információval felruházható, mindemellett rámutathat az ember figyelmét elkerülő finom, ugyanakkor érdekes részletekre, sőt tetszetős dizájntárgy is.

Meglátásom szerint a képeslap alkalmas közvetítő az építészeti és az urbanisztikai témák széles körű megjelenítésére, a szakmai tudás apró részleteinek népszerűsítésére. Képeslapterveim egyfajta útkeresést jelentenek ezen a téren.

II) Téma: Budapest városi jellege

A nagyközönség számára talán az egyik legkönnyebben értelmezhető urbanisztikai vizsgálat egy város funkcionális-területhasználati jellegének megállapítása és az ezekhez köthető eltérő városformák megjelenítése. Figyelembe véve, hogy az elsődleges szempont egy műalkotás gondolati háttérének megteremtése, leegyszerűsítve Budapesten öt meghatározó aspektust különböztettem meg:

- Történelmi városmag
- Lakótelepek
- Családi házas lakóterületek
- Ipari és gazdasági területek
- Zöldterületek

Ezek a fogalmak mindenki számára ismertek, nem igényelnek különösebb magyarázatot. Az automatikusan következő kérdésekre viszont már kevesen tudják a választ: Hol helyezkednek el a felsorolt területek Budapesten? Mekkora helyet foglalnak el? Mennyi van belőlük? Mi az uralkodó jelleg a város egyes részein?

Szöveggel válaszolni ebben az esetben nem elég kifejező, viszont az építészeti és várostervezési prezentációk szerves részét képező elemző térképek segítségével mindez tökéletesen ábrázolható. Vizsgálatomat a rendelkezésre álló virtuális térképek, műholdfelvételek felhasználásával és Budapest városfejlesztési koncepciójának tanulmányozásával hajtottam végre, majd ezek alapján digitális formában rögzítettem.

1) Az öt aspektus rövid jellemzése:

Történelmi városmag: Nagyrészt XIX. és XX. század első feléből származó épületállomány, keretes beépítésű bérházak adják karakteres arculatát. Funkciót tekintve igencsak vegyes terület. Elhelyezkedéstől függően változik, egy-egy épületen vagy tömbön belül akár intézményi, iroda-, kereskedelmi és szolgáltatási vagy lakófunkciók is megtalálhatók.

Erzsébet körút
Forrás: wikipedia.org

Lakótelepek: A II. világháború után panelrendszerben épült, nagy tömegek befogadására alkalmas épületcsoportok, jellegzetes megjelenéssel. A város különböző pontjain megvalósuló nagyméretű beavatkozások eredményeként jöttek létre elsősorban szovjet mintát követve. Ma Budapest lakosságának egyharmada él lakótelepen, ám mindössze a beépített terület tizedét foglalják el. A földszinti sávban megjelennek kereskedelmi illetve szolgáltatóegységek is, mindezt pedig a lakótelep kiszolgálására épült intézményrendszer egészíti ki.

*Újpesti lakótelep
Forrás: zoldjovo.eu*

Családi házas lakóterületek: Magánházak, kisméretű társasházak, lakóparkok túlsúlya jellemzi, amelyek, általában saját vagy közös kerttel rendelkeznek. 1950-ben Nagy Budapest részévé vált a korábbi szuburbánus táj, a pesti családi házrengeteg és a 20. században urbanizálódó budai hegyvidék. Megindult az új városrészek bekapcsolása a városi körforgásba, ezáltal a kereskedelem és a szolgáltatások is nagyobb hangsúlyt kaptak.

*Csillaghegy
Forrás: panoramio.com*

Ipari és gazdasági területek: Ezeken a részeken nagyméretű épületek, csarnokok, irodaházak, szabadtéri felvonulási területek vannak túlsúlyban. Építészeti minőségét, épületállományt és korát tekintve sokszínű, funkcionálisan viszont homogén zónákat alkotnak. A beépített terület 30% -a iparterület volt, mára nagyrészüik használatlan, úgynevezett rozsdáövezet.

*Csepel művek
Forrás: wikipedia.org*

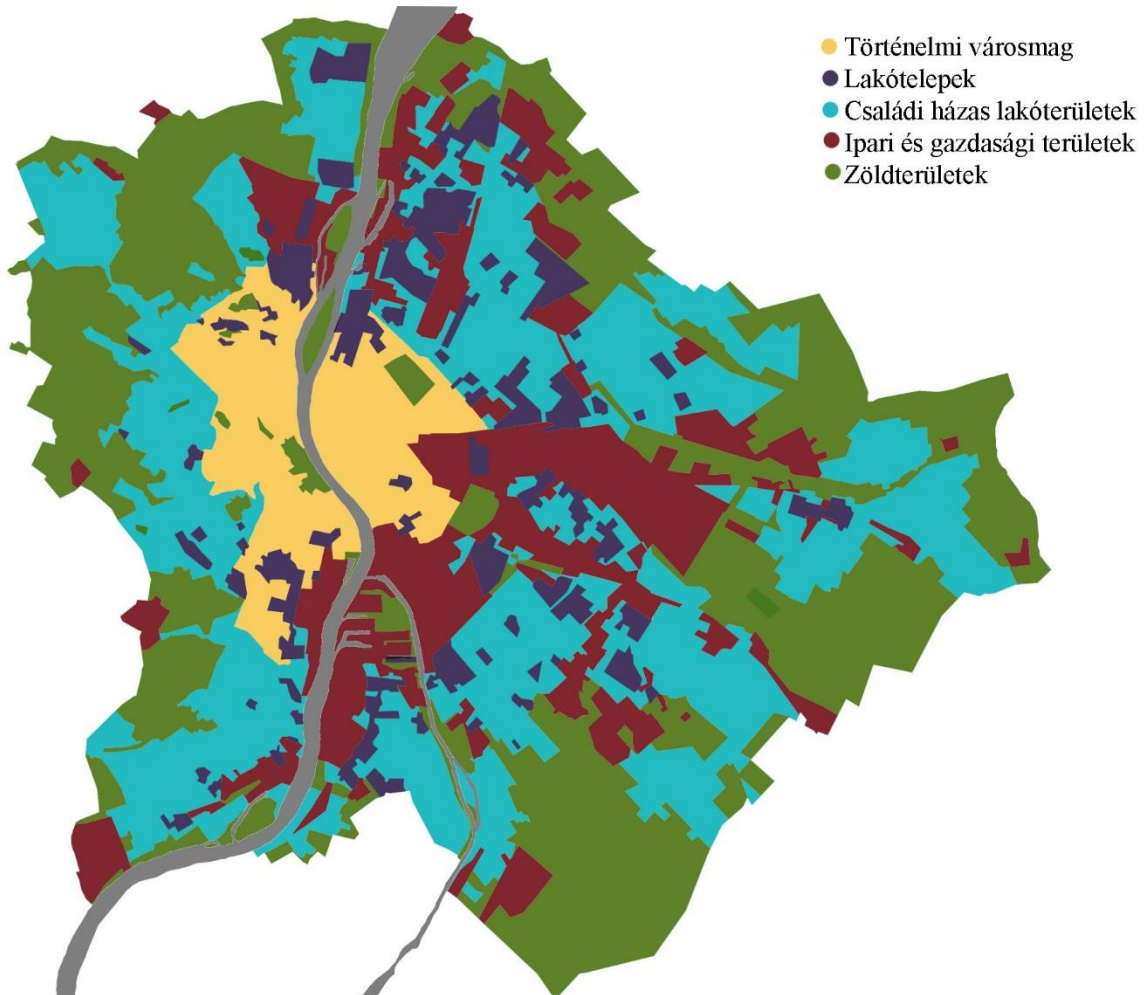
Zöldterületek: Városi közparkok, erdők, mezőgazdasági vagy rekreációs területek alkotják, ahol kevés az épület. Az ilyen területek arculatát a természet közelsége határozza meg.

*Normafa
Forrás: valasz.hu*

2) Összefoglalás

Az elemzés eredményeként megszületett grafikus térkép áttekinthetően ábrázolja Budapest területének karakterisztikus jellegét. A város súlypontjában elhelyezkedő történelmi mag egységes, összefüggő foltot képez. Budán közvetlenül átvált a gyűrűként köré rendeződő családi házas zónába, majd a zöldterületek karéja következik; az ipari-gazdasági részek csak az összetétel kis részét alkotják. Pest felépítése eltérő: a belvárost egy töredezett ipari sáv veszi körül, a magánházak csak ezen kívül kapnak helyet, de helyenként újra felbukkan az ipusztériális jelleg. A lakótelepek többsége szintén a pesti oldalon található, pontszerűen beékelődnek a nagyobb kiterjedésű zónákba, szoros kapcsolatban állnak mind az ipari-gazdasági, mind a lakófunkciókkal.

III) Előképek és inspiráció

Maria Holmer Dahlgren + IKEA kollaboráció

Maria Dahlgren kortárs svéd grafikus szín pompás, játékos, geometriai formákon alapuló mintáiról híres. Műveivel legtöbbször nyomtatott formában találkozhatunk – tálcákat, törölközőket és háztartásban fellelhető használati tárgyakat díszítenek. Egyedi értelmezésű tájképei, városképei világszerte ismertek, és minőségi szuveníreként árusítják őket. Saját kollekcióját a Tate Modern is bemutatja.

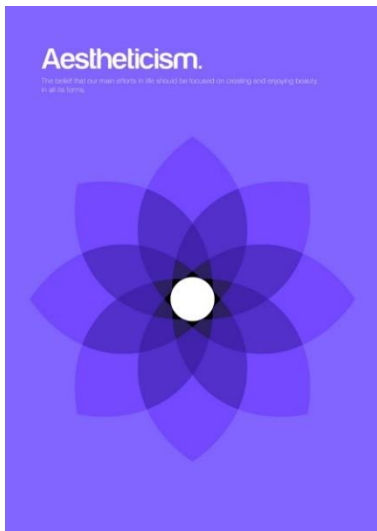
Az IKEA számára 2011-ben készített képeslapsorozat svéd városokat mutat be a művész egyedi grafikai eszköztárán keresztül. Végignézve a lapokat, egy virtuális utazáson vehetünk részt, ízelítőt kapunk az egyes városok szellemiségéből, az élményt pedig jól átgondolt kompozíció és színválasztás teszi teljessé.

Forrás: www.samsmyth.blogpost.com

Genis Carreras: Philographics

Carreras, barcelonai grafikus és illusztrátor minimalisztikus műveiről híres. Kilencvenöt ábrából álló sorozatát 2013-ban fejezte be, melyekből könyv és kétrészes képeslapsorozat készült. Célja “a filozófia grafikus szótárának” megalkotása volt. Letisztult geometrikus formák és élénk színek segítségével prezentálja az izmusok lényegi információját. Az első egység Carreras által jól ismert és közelinek érzett témákat dolgoz fel, míg a másodikban azokkal az eszmékkal dolgozik, melyekkel nincs személyes kapcsolata vagy nem tud velük azonosulni.

Forrás: www.mymodernmet.com

Katie Kowalsky: Roy Lichtenstein Map, 2015

A University of Wisconsin-Madison kartográfusa egy monumentális projekt keretében készített zoomolható világtérképet a Mapbox Studio nevezetű program segítségével. A térkép intenzív színhasználatát, hangsúlyos fekete körvonalait, textúráit és betűtípusát Roy Lichtenstein, a pop art egyik vezető alakjának eszköztárából kölcsönözte. A kompozíciót huszonekét zoom-fokozatra modifikálta, hogy olvasata mindegyiknél megmaradjon.

Forrás: ny.curbed.com

IV) Kifejezőeszközök

1) Kartográfia

A kartográfia fejlődése hosszú úton kíséri az emberiség történetét, a legrégebbi térképészeti emlékeket i.e. 6 000 előttre becsülik. Kézi rajzolással, feliratozással készültek egészen a reneszánszig, majd a XV. században elterjedő nyomtatással a technika is módosult. Az 1990-es években a számítástechnika elterjedése számos újítást jelentett a térképészetben is, lehetővé tette, hogy elszabaduljon a papír síkjából, és digitális, háromdimenziós, variábilis térképek jöjjenek létre.

A térkép elsősorban térvonatkozású információ megjelenítését szolgálja, a térbeli tudás grafikus ábrázolása. Számos történelmi példa utal azonban arra, hogy az alkotók többlettartalommal igyekeztek felruházni térképeiket – a középkori kartográfiai emlékek Európában szimbolikájukkal és bibliai ábrázolásaikkal a keresztény világkép kifejezései is egyben. A kortárs művészetekben a térkép újabb értelmezést nyer, sokszor eredeti funkciójától elszakadva formai és esztétikai aspektusai kerülnek előtérbe. Előfordul, hogy változtatás nélkül használják fel dekorációs célokra, mint például a London Underground térképével ellátott szuvenírtárgyak esetében, vagy szimbólummá lép elő, mint Velence jellegzetes halformája.

Forrás: ltmuseumshop.co.uk, arsenalecreativo.com

Képeslapsorozatomban Budapest térképén alapul. Mindegyik darab meghatározó eleme a város formája mint „falt”, a rajta keresztülfolyó Duna vonalával kettévágva. A kartográfia alapvető módszere, hogy a térképen ábrázolt tereket olyan egyértelmű grafikai módszerekkel különbözteti meg (leggyakrabban színekkel, textúrákkal, vonalakkal), hogy rájuk tekintve villámgyors asszociációt követően bárki számára egyértelművé válik az ábrázolás. Saját értelmezésemben e módszer fordítottját használtam fel: jelölésem eszköze a hiány.

Az adott funkciójú terület mint ismeretlen, „terra incognita” tűnik fel, ezzel hívva fel a figyelmet egy új felfedezés lehetőségére. Budapest ugyanis rengeteg érdekes felfedeznivalót rejt a turisták által látogatott történelmi városmagon kívül, például a Közép- és Kelet-Európa városképeinek jellegzetes elemeit, a lakótelepeket és a hatalmas iparterületeket, családi házas övezetek szokatlan jelenlétét a városban, vagy a külső övben található értékes zöldterületeket.

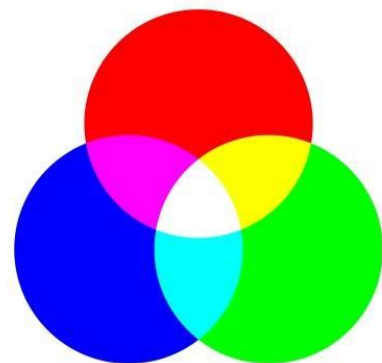
2) Színhasználat

Az elsődleges szín kiválasztását a kiemelendő karakterre asszociálva alapoztam, figyelembe véve a színekhez társított jelentéstartalmakat és saját képzettársításaimat. Ez a szín tölti ki Budapest egész területét, belőle kiharapva, fehérként jelennek meg az egyes kitüntetett területek.

				
Történelmi városmag	Családi házas lakóterületek	Lakótelepek	Ipari és gazdasági területek	Zöldterületek
letűnt korok	biztonság	intenzitás	erő	természet
díszesség	nyugalom	tömörség	tűz	harmónia
gazdagság	csend	biztonság	hatalom	pihenés
műemlék	levegő	nyugalom	tégla	megújulás

A családi ház és a panel funkcionalitását tekintve olyan közel áll egymáshoz, hogy jelölésükre két egymáshoz közeli árnyalatot választottam. A panel telített, sötét tónusától ugyanakkor egyértelműen elválik a családi ház zöld felé közelítő színe, mely kapcsolatba hozza a természettel is.

A másodlagos, azaz háttérszín választásakor komplementer színpárokból indultam ki. A

Additív színkeverés
Forrás:tudasbazis.sulinet.hu

kontrasztjelenségeket Johannes Itten festőművész foglalta össze elsőként, az 1961-ben megjelent *A színek művészete* című könyvében. A kiegészítő színpárok olyan színek, melyek additív keveréke fehér színérzetet eredményez. Erre a jelenségre támaszkodva szerettem volna erősíteni választott módszerem, a hiány jelölését, mely fehérként jelenik meg grafikáimon. Az egész képeslapsorozaton egy továbbfinomított, osztott árnyalatú komplementer sémát vittem végig. Az elsődleges szín a következő lapon visszatér háttérként, így véve fel egyfajta folyamatosságot.

A hatodik, összegző lap fekete hátteret és fehér elsődleges árnyalatot kapott– mint az összes szín jelenléte és hiánya.

Elsődleges színek

Másodlagos színek

Színkontrasztok sorozatára rengeteg példát találhatunk a pop art alkotások között, legismertebb talán Andy Warhol Marilyn Monroe fényképét felhasználó sorozata:

Forrás: artgallery.nsw.gov.au

3) Grafika

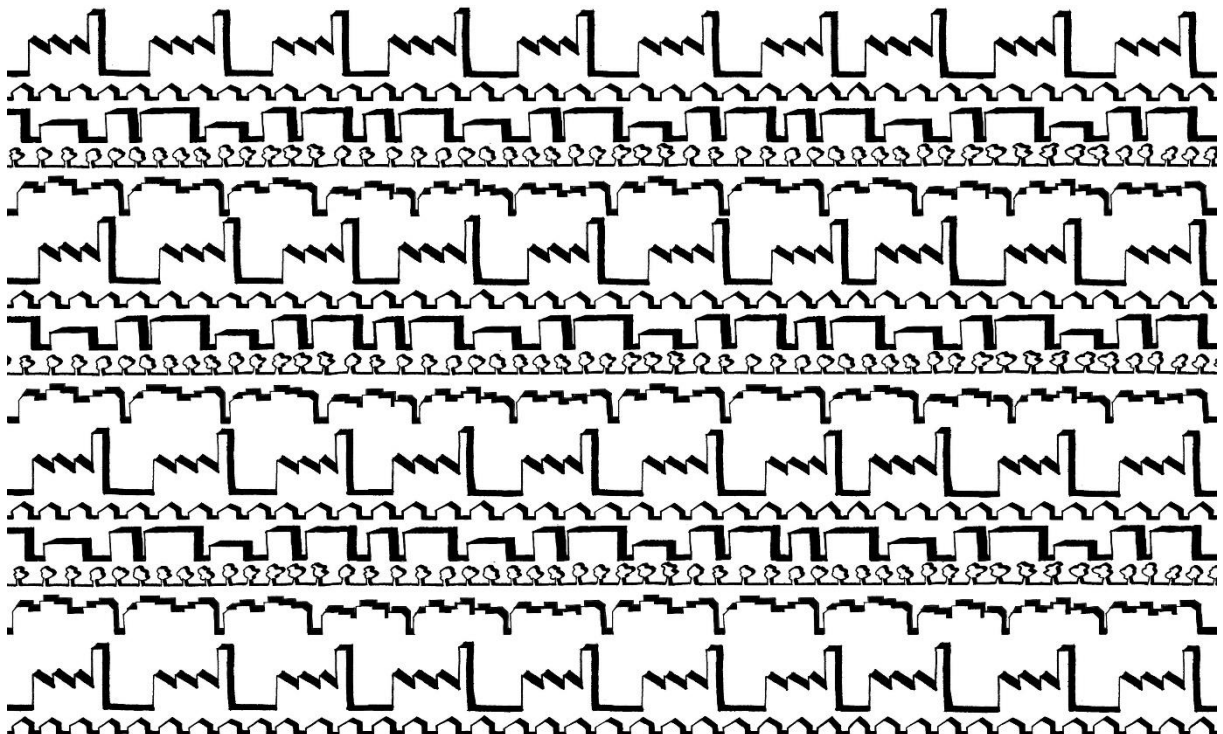
Módszerek tekintetében a grafikai megvalósításban tradicionális és digitális technikákat is felhasználtam.

Első lépésként Adobe Photoshop program segítségével elkészült a digitális alapú, rétegekből felépülő térkép, amely biztosította a szabad variációk lehetőségét, majd ezeket a rétegeket színeztem a kiválasztott árnyalatokra. Ebbe a digitális alapba illesztettem be az egyes funkciók textúráit.

i) Textúrák

Célom az egyszerű, mégis kifejező textúrák megalkotása volt, törekedtem a minél egyszerűbb, piktogram-jellegű absztrakcióra.

Mind az öt minta alapját egy-egy hagyományos módon, kézzel rajzolt, folyamatos tusvonal hullámozása adja. A vonal duplikálásával és eltolásával született sávot kitöltve a vonalgrafika egyfajta jelzés értékű térérzetet kapott, majd kétirányú sorolásával és elcsúsztatásával létre jött maga a textúra. Az öt aspektus külön-külön textúrával rendelkezik, s ezeket egyesítve állítottam össze az összegző mintázatot. A minták nagysága jelzés értékűen utal a beépítések egymáshoz viszonyított méreteire.

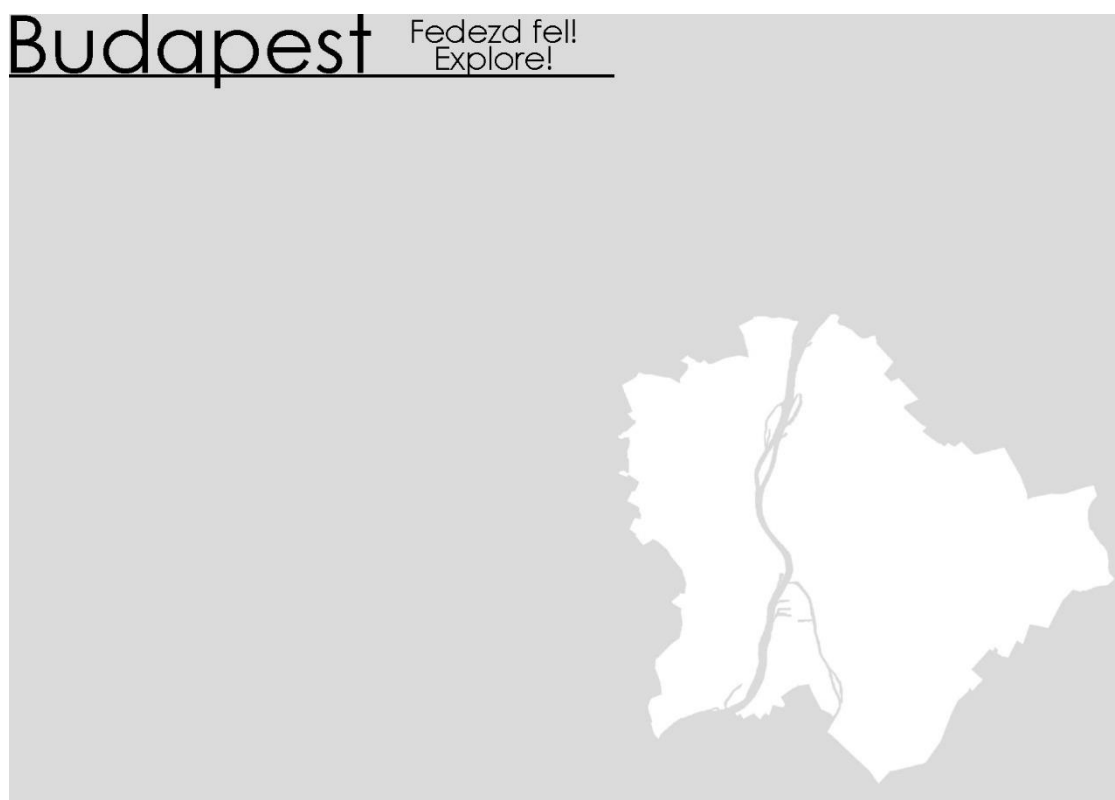
4) Hátoldal

A képes oldal logikáját követve, a hátoldalon is a hiány módszerét használtam jelölésre. Átemelve a lap hátterszínét, halványabb árnyalatban szintén kitöltésnek használtam. Ebből Budapest foltját kivágva alakítottam ki a címzett feltüntetésének helyét, amely postai szempontból a képeslap legfontosabb része. Felette elég hely marad akár több bélyeg felragasztására is – erre pedig az esetek többségében szükség van, a postai kínálat nem megfelelő címletei vagy gyűjtői szándék okán.

A feliratokhoz a Century Gothic betűtípust használtam. Bal oldalon fentre került a vertikális irányt kijelölő nagyméretű Budapest felirat, mellette pedig az adott funkcióhoz kapcsolódó cím, angol és magyar nyelven:

- Történelmi városmag – Historical urban core
- Lakótelepek – Housing estates
- Családi házas lakóterületek – Detached housing areas
- Ipari és gazdasági területek – Industrial and economical areas
- Zöldterületek – Green areas

Az összegző, egész Budapestet jelölő ábrára a „Fedezd fel!” – „Explore!” felirat került, invitáló szándékkal.

V) Összegzés

Budapest városi jellegét bemutató képeslapsorozattal egy olyan grafikai megfogalmazás létrehozása volt a célom, amely vizuális eszközökkel közli mondanivalóját a szemlélővel. A textúrák egyértelműsége és a jelölés „hiányfoltjai” olyan egységet alkotnak, amely egyéenként különböző értelmezési folyamatokat indítanak be. Van, aki első ránézésre tudja, mit ábrázol a képeslap, másnak hosszabb tanulmányozásra van szüksége, végső esetben pedig a lap megfordítható, ahol a felirat elárulja a jelentést.

Irodalomjegyzék

Hanaor, Ziggy (2009): Graphic Europe – An Alternative Guide to 31 European Cities, Cicada Books,

Alberts, Hana R. (2015. 05. 08.): Imagine If Pop Artist Roy Lichtenstein Mapped New York City

http://ny.curbed.com/archives/2015/05/08/imagine_if_pop_artist_roy_lichtenstein_mapped_new_york_city.php

Eötvös Loránd Tudományegyetem (2013): Vizualizáció a tudománykommunikációban

<http://elte.prompt.hu/sites/default/files/tananyagok/VizualizacioATudomanykommunikacioban/index.html>

Budapest városfejlesztési koncepciója – helyzetelemzés

<http://budapest.hu/Lapok/Hivatal/Varosfejlesztas.aspx>

My Modern Met

www.mymodernmet.com

Scandinavian Design Center

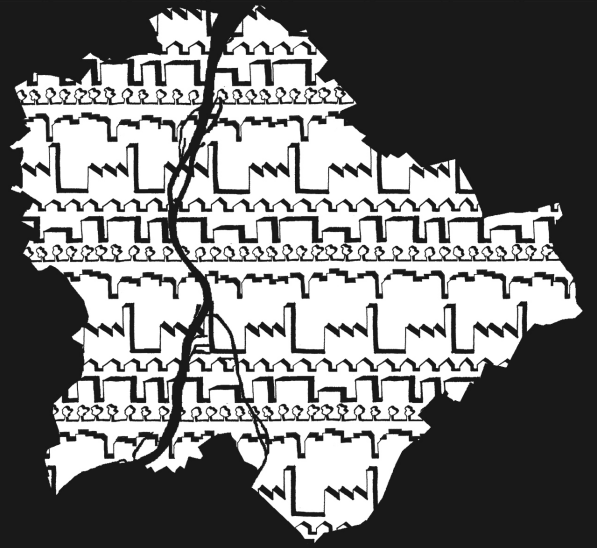
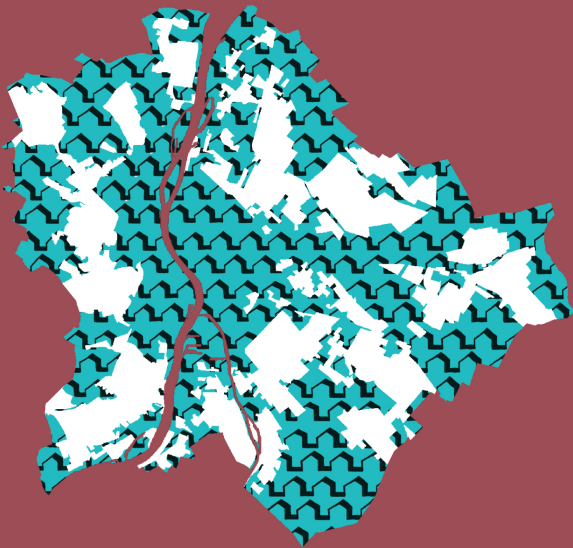
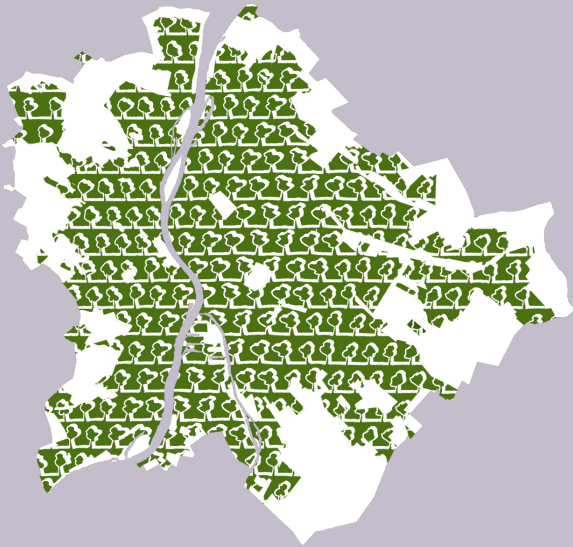
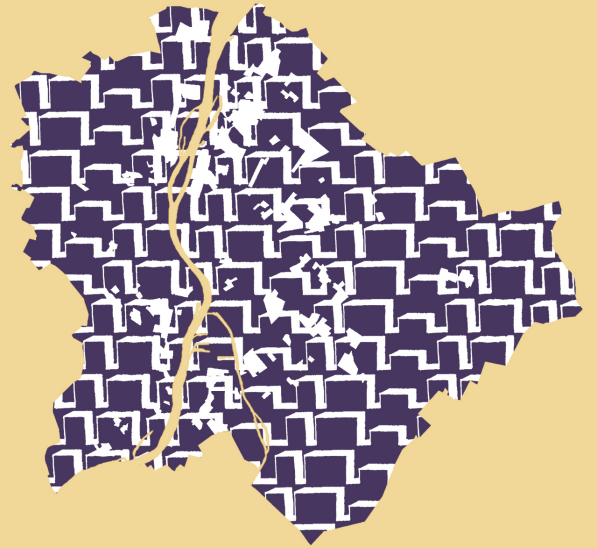
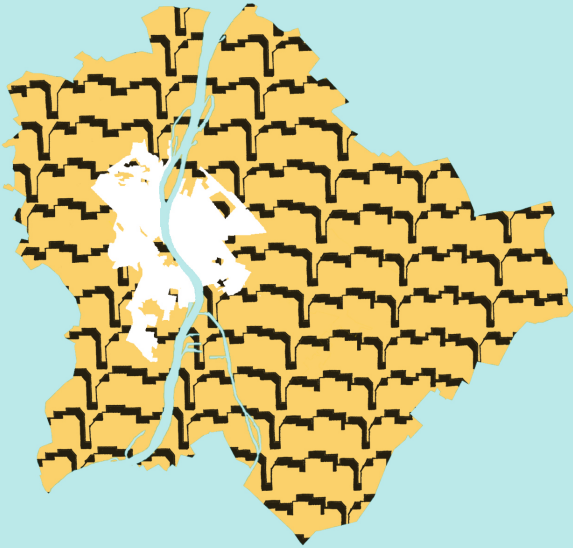
www.scandinaviandesigncenter.com

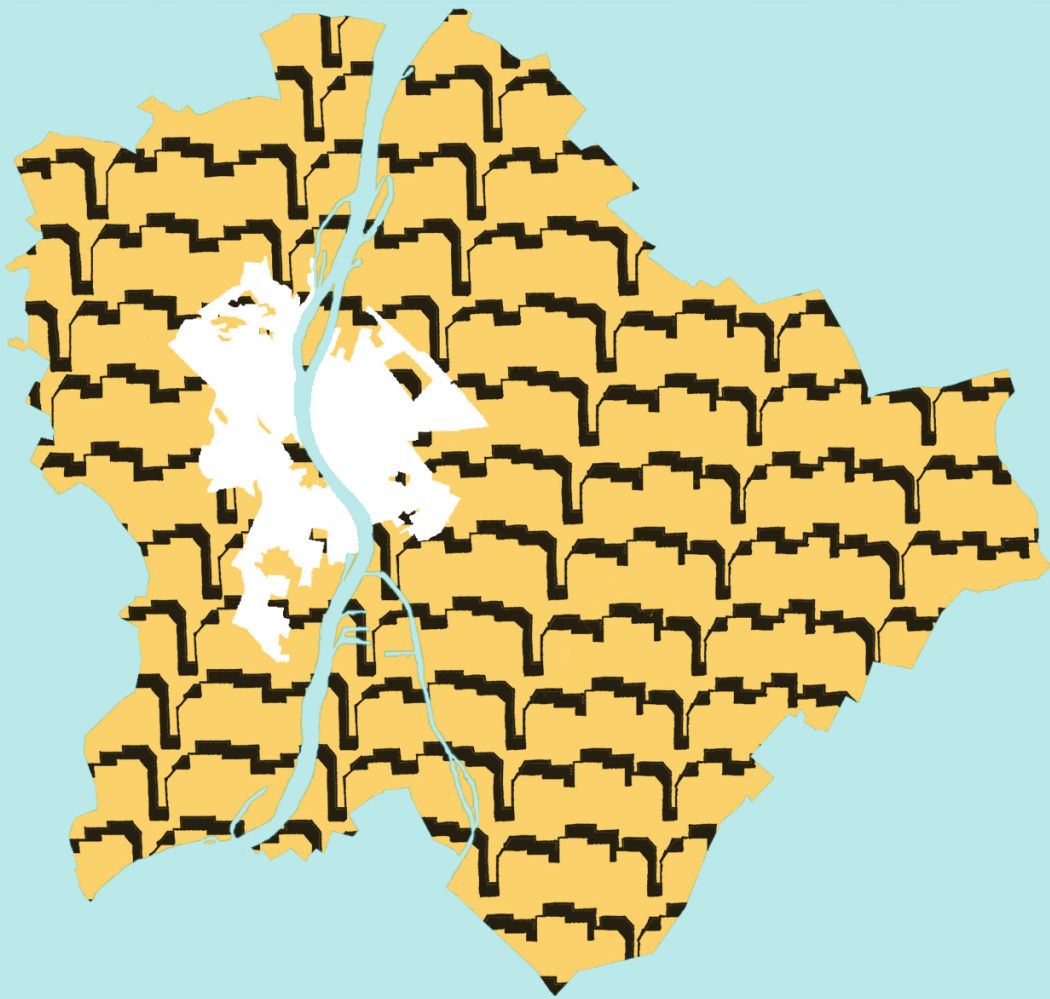
Térképészet

<https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%A9rk%C3%A9p%C3%A9szet>

Képmelléklet

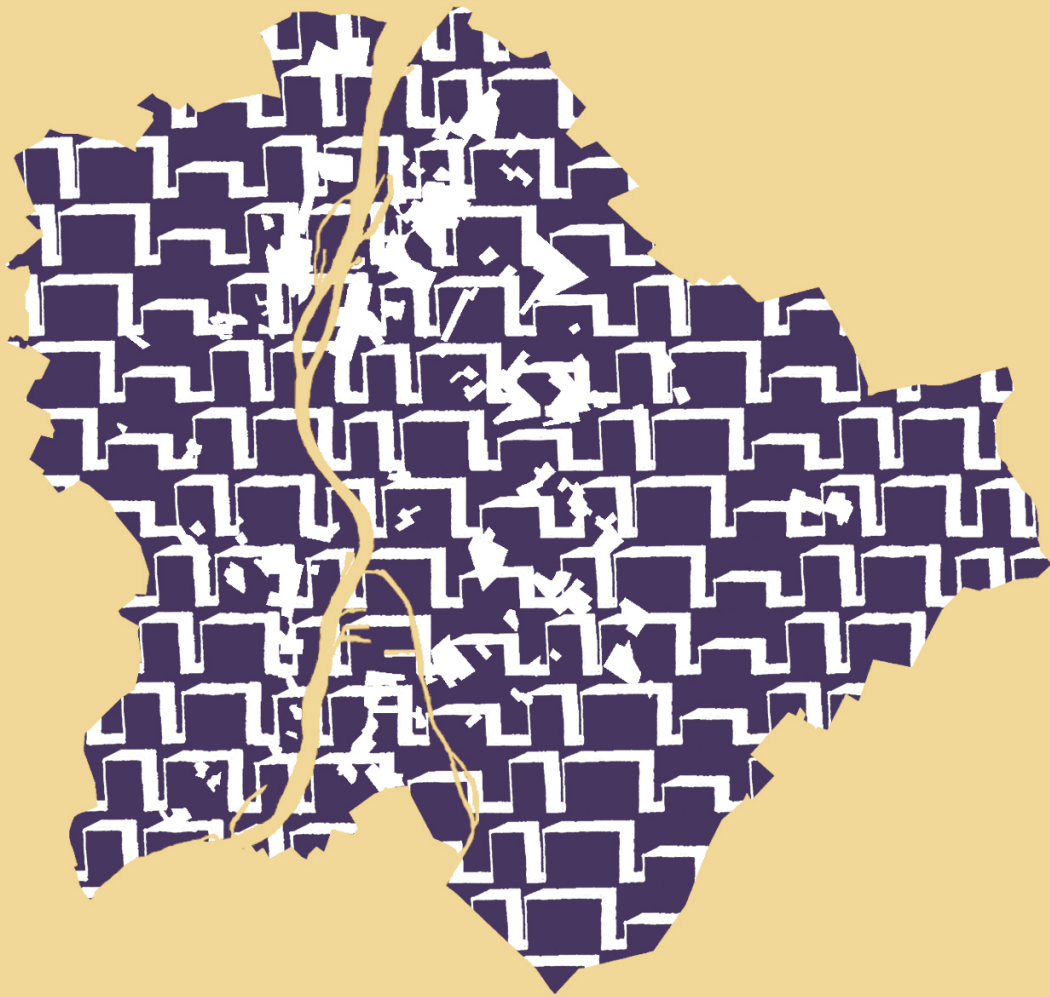

Budapest Történelmi városmag
Historical urban core

Budapest Lakótelepek
Housing estates

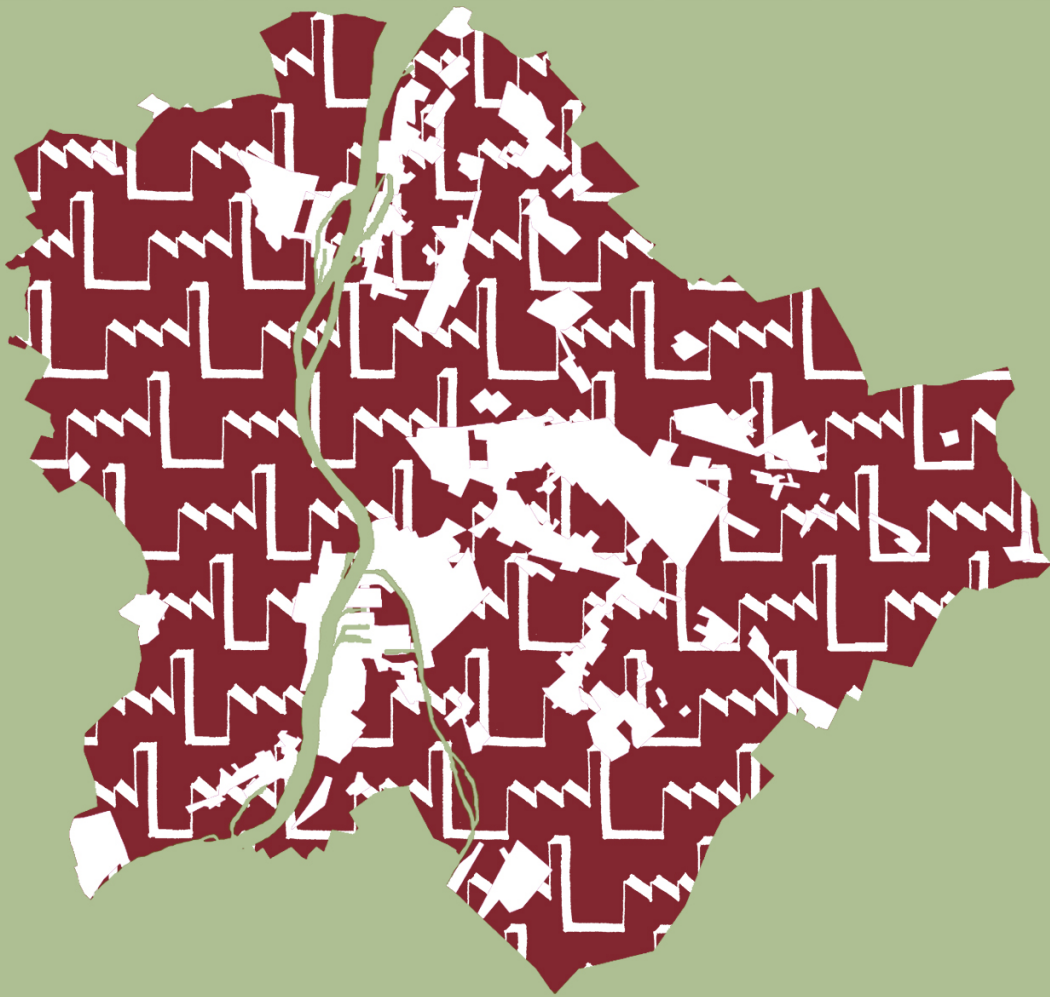

Budapest Zöldterületek
Green areas

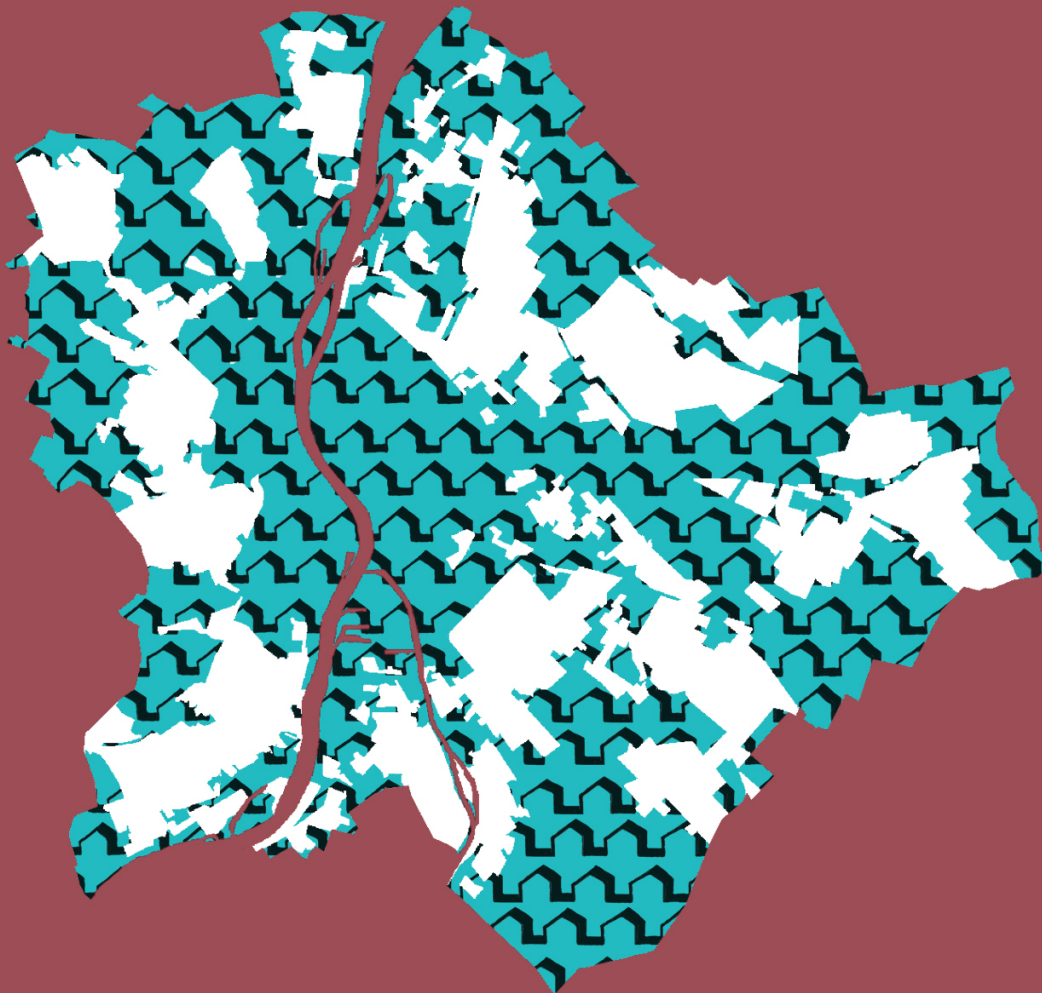

Budapest Ipari és gazdasági
területek / Industrial and
commercial areas

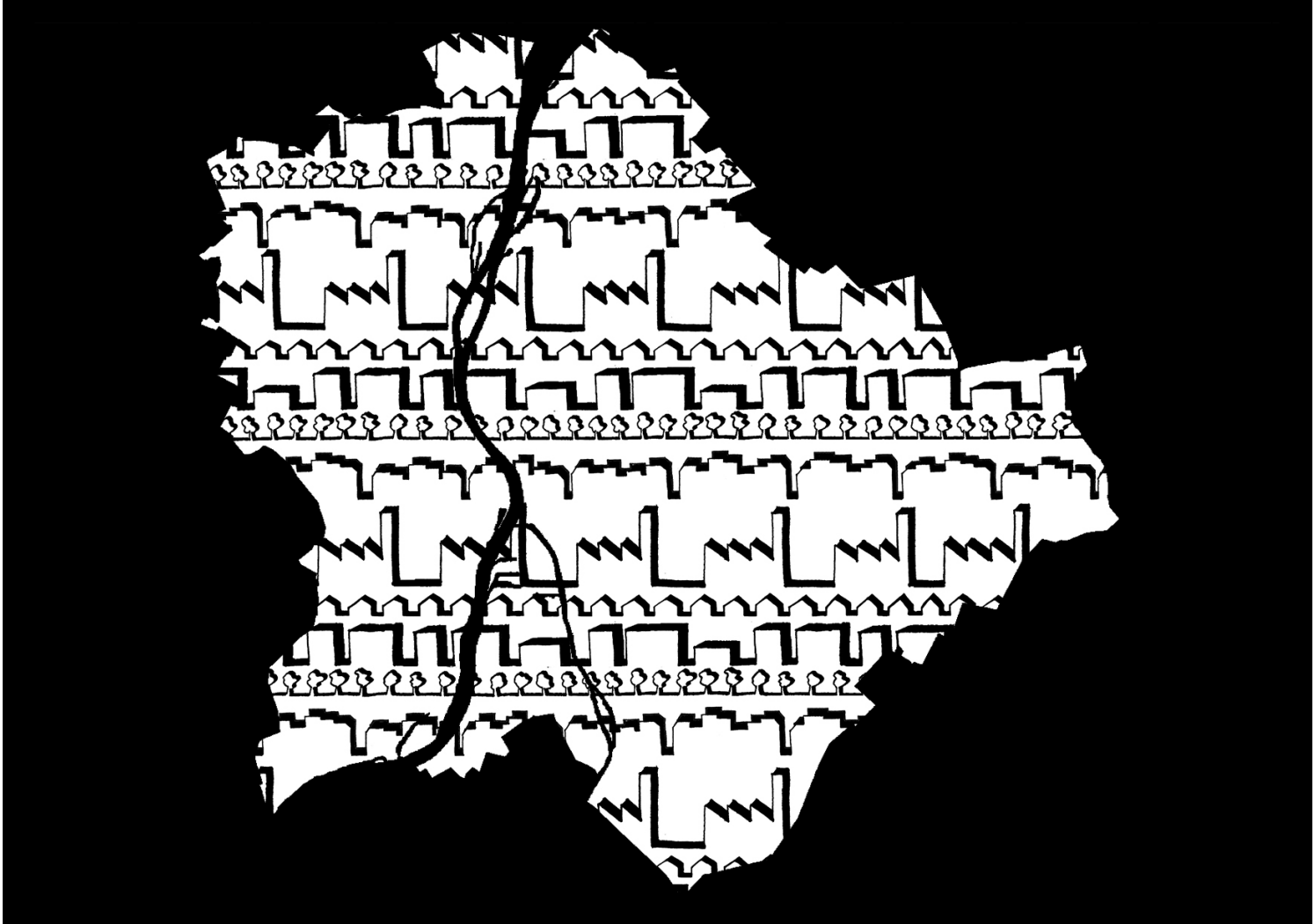

Budapest

Családi házas
lakóterületek / Detached
housing areas

Budapest

Fedezd fel!
Explore!

